

**Fra frustrasjon til
kommunikasjon.
Bruk av PECS for ei jente med
autisme, ADHD, epilepsi og
utviklingshemming**

Erfaringer

Isabell

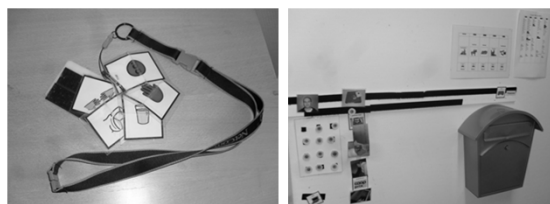
- Født 2002
- Går på skole på en tilrettelagt avdeling
- Har klassetilhørighet
- Team på 4 rundt seg
- "Heldagsskole"
- Bor sammen med mor
- Avlastning 1 uke i måneden
- Kartlegging utviklingsnivå moderat til lett utviklingshemming
- Tidlig intensiv opplæring basert på atferdsanalyse i barnehagen, ikke utviklet tale

Forhistorie

Kommunikasjon

Dagsplan

PECS Picture Exchange Communication System

PECS

- Utviklet av Lori Frost og Andrew Bondy 1994
- En form for alternativ kommunikasjon
- Begynner med å trene på hvordan kommunisere
- Utvikler kommunikasjonsferdigheter i nærvær av en lytter
- Tar utgangspunkt i barnets initiativ

PECS fortsatt

- PECS er basert på prinsipper fra anvendt atferdsanalyse i utvikling av funksjonelle kommunikasjonsferdigheter.
- Programmet er detaljert beskrevet i en opplæringsmanual: *The Picture Exchange Communication System (PECS): Training Manual* (Frost & Bondy, 2002)

PECS Alternativ kommunikasjon

- PECS som verktøy for å fremme tale
- PECS som verktøy for å fremme spontanitet i språket
- PECS som alternativ kommunikasjon
- *Isabell: Alternativ kommunikasjon*
- *Som et tiltak i en periode med utfordrende atferd, kaos og personal som var slitne.*

Forberedelser

- Kartlegge hvilke ting barnet har interesse for.
- Forsterkerkartlegging
- Deretter lages det bilder av objektene og en perm til å ha bildene i (A5 størrelse)

• (Sørensen, J.M.A (2010))

Treningsfasene i PECS

- Fase 1 Hvordan kommunisere
- Fase 2 avstand og opprettholdelse
- Fase 3 Bilde diskriminasjon
- Fase 4 Setningsstruktur
- Fase 5 Svare på "hva vil du ha?"
- Fase 6 Kommentering

(Frost & Bondy, 2002)

Samkjøring av ulike arenaer

Ved oppstart av PECS er det anbefalt at nærpåsoner fra ulike arenaer som barnehage/skole, hjem og avlastning møtes for å diskutere:

- Fasene i PECS
- Framdrift og samkjøring i opplæringen
- Kartlegging av ting barnet liker, og fordeling av ansvar for å lage bilder av tingene
- Involvering av nærpåsoner i opplæringen
- Hvordan kommunikasjonspermen skal overføres til ulike arenaer (Sørensen J,M,A 2010)

Isabell: Samkjøring 2 måneder etter oppstart

Treningsfase 1: Hvordan kommunisere

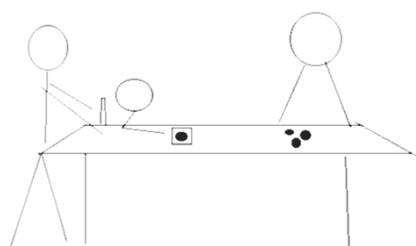
- Ved at barnet ser et "høyt foretrukket" objekt, vil barnet ta opp bildet av objektet, strekke seg mot trener og slippe bildet i hånden til trener.

MÅL:

- Ta opp bildet ⇨ Strekke bildet mot trener
⇨ Slippe bildet i hånden til trener

(Frost & Bondy, 2002)

Treningssetting

Treningsstrategier:

- Ikke bruk verbal hjelp i fase 1
- 2 trenere er nødvendig for å trene selvinitiativ
- Presenter ett bilde av gangen
- Ikke presenter all treningen i løpet av en treningsøkt – arranger muligheter som barnet kan velge/spørre, gjennom hele dagen
- Bruke mange og ulike typer attraktive ting – mat, leker osv.

(Frost & Bondy, 2002)

Viktig i oppstart

- Barnet blir **ikke spurt** om hva det vil ha
- Barnet blir **ikke bedt** om å ta opp bildet
- Barnet blir **ikke håndledet** til å ta opp bildet hvis det ikke strekker hånden mot forsterkeren
- Den voksne **sier ingenting** før barnet legger bildet i hånden til lytter

(Sørensen, J M,A 2010)

Forsterkere fase 1

Oppstart Isabell:

- Gikk rett på med et arsenal av potensielle spiselige forsterkere. Det hun viste interesse for ble det jobbet med i situasjonen.
- Trenings situasjon med teamet på skolen tilstede, klart definert trener 1 og 2
- Promptfading
- Fokus på variasjon av forsterkere
- Rask progresjon

Erfaringer fra fase 1

- Det ble kun brukt spiselige forsterkere
- Isabell ble overrasket
- Trener 2 forstyrret Isabell, og det fungerte bedre når denne stod i bakgrunnen på siden og kom frem når Isabell viste initiativ mot ønsket gjenstand.
- Prompt: Håndledning, promptfading
- Isabell forstod raskt systemet, men etablerte også raskt egne måter å avlevere bilde på.
- Nødvendig med kontinuerlig evaluering.
- 2-3 dagers trening, de fleste på teamet var trener nr 1

Treningsfase 2: Avstand og opprettholdelse

MÅL:

Barnet skal opprettholde forståelsen om at et bilde kan byttes inn i et objekt/aktivitet, selv om det er avstand mellom bilde, nærpersion og obj/aktiviteten.

- Plukke opp ett bilde
- Går til nærpersion,
- Får nærpersion oppmerksomhet,
- Legger bildet i hånden til nærpersion.

(Frost & Bondy, 2002)

Treningssetting:

- Sett ett bilde av en høyt foretrukket ting på framsiden av kommunikasjonspermen (borrelås).
- Barnet og trener sitter ved bordet/ evt andre steder. Ulike objekter og bilder er lett tilgjengelig.
- Trener flytter seg gradvis vekk fra treningsposisjonen hvor barnet sitter
 - Ca 0,5 meter per riktig respons fra barnet
- Permen med bildene ligger i fast posisjon

(Frost & Bondy, 2002)

Eksempel kommunikasjonsperm

Kommunikasjonspermen

Erfaringer fra fase 2

- Motstand mot å bevege seg vekk fra stolen og bordet.
- Alle på teamet var lyttere
- **Vår strategi ift Isabell:**
 - Fase med å flytte forsterkere ut av syne, det var mulig å be om noe hun ikke så foran seg.
 - En ukes trening i denne fasen

Treningsfase 3: Diskriminering

MÅL:

- Barnet skal kunne diskriminere, ta valg av hvilket symbol hun vil bruke for å oppnå det hun ønsker.
 - Velger mellom mange ulike bilder i permen, finner nærpersion og veksler inn bildet.
- Framgangsmåte
- Skille mellom en høyt foretrukket ting vs ikke foretrukket ting:
 - Skille mellom 2 bilder av ting som er "høyt foretrukket" m/korrespondansesjekk:

(Frost & Bondy, 2002)

Treningsstrategier fase 3:

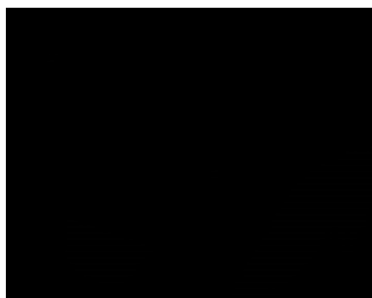
- Varier de attraktive tingene
- Varier trenerne
- Skift posisjon på bildene i/på permen inntil barnet mestrer å skiller mellom bildene.
- I tillegg til strukturerte treningssettinger, arranger muligheter for barnet til å spontant kunne be om noe i aktiviteter som skjer på avdeling eller i klasserom.

(Frost & Bondy, 2002)

Erfaringer fra fase 3

- Isabell skilte raskt mellom ulike bilder
- Det ble ikke gjennomført treningsøkter med en høyt foretrukket ting vs ikke foretrukket ting, eller det å skille mellom 2 bilder av ting som er "høyt foretrukket" m/korrespondansesjekk.
- Fokus på at Isabell forstod at hun kunne bruke permen i alle settinger

Februar-april 2012

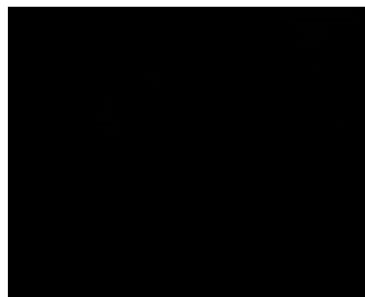
Erfaringer fase 3 fortsatt

- Mistet interessen, for få aktuelle bilder
- De voksne tar med boka
- Fotograferte **alt** hun viste interesse for
- Fokus på prompt og promptfading
- **Vår strategi ift Isabell;**
- Fortsatt ja
 - Be om noe når hun var i aktivitet
 - Utsettelsesfasen/vente (start etter ca 3 mnd)
 - Snakke om bilder

Snakke om bilder

PECS i bruk

Overføring av kommunikasjonspermen til andre arenaer

- Når barnet klarer å skille mellom bildene, må permen introduseres på andre arenaer som hjemmet og avlastning.
- Når permen skal etableres på en ny arena, bør det først og fremst være bilder av attraktive ting i den.
- Barnet bør i en overføringsfase få alt det ber om på den nye arenaen, slik at det får en forståelse av det også kan påvirke omgivelsene sine her.

(Sørensen, J.M.A 2010)

Erfaringer overføring av perm

- Utfordrende å få en felles forståelse for hvor viktig introduksjonen og treningen var med PECS også i avlastningen.
- Kan oppleves ressurskrevende trening
- Forskjellige permer i skole, avlastning og hjem
- Isabell hadde ulike strategier for å sjekke hvordan bildene fungerte i avlastningen.
- "Ja fasen"

Våre faser i overføringen av perm

- Fasene 1,2 og 3 i skolen
- Hospitering
- Fagdag
- Veiledning i oppstart avlastning og hjem
- Rollespill
- Startet på nytt med fase 1
- "Ja fase"
- Utsettelse
- Fast samarbeid

Hva har Isabell oppnådd

- Fra frustrasjon til kommunikasjon
- Drastisk nedgang i utfordrende atferd
- Senkede skuldre
- Man kan bli enige
- Samler seg raskere
- Lager kombinasjoner av bilder

refleksjoner

Referanser

- Frost, L. A., & Bondy, A. S. (2002). The Picture Exchange Communication System Training Manual. Garfield Way, Newark: Pyramid Ed Products, Inc
- Løvaas, O. I., (2003). Opplæring av mennesker med forsinket utvikling. Grunnleggende prinsipper og programmer. Gjøvik: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Sørensen, J M,A (2010) Picture Exchange Communication System (PECS), og erfaringer med dette. Dialog nr 1 s 4-11